

I. évfolyam. Budapest 1894. szeptember 18. 18. szám.

TANULÓK LAPJA

SZERKESZTI

Dr. RUPP KORNÉL

TANÁR.

Előfizetési ár:

Egész évre 2.40 kr.
Fél évre 1.20 „
Negyed évre —.60 „

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IX. ker., Imre-utca 9. sz.

Teljes számú példányok az 1-ső számtól kezdve még mindig kaphatók lapunkból.

Tartalom.

A főlapon: Irodalmunk jelesei. Arczképcsarnok, Petőfi Sándor arczképével és életrajzával. — Petőfi „János vitéznek“ meséje. — *Dzsem herceg.* Regényes történet a XV. századból. Irta: Jókai Mór. — *Arany János Toldijáról.* — *Miért nem jutott a görögöknek soha eszükbe, hogy olyan pyramisokat készítsenek, mint az egyptomiak?* *A «Tanulók Lapja» negyedévi irodalmi pályázata.* (Egy arany pályadíjjal. — *Csodák és tévelygések.* Művelődéstörténeti rajz. — *Az egészségre ártalmas levegő megmérése.* Fizikai kísérlet. — *A tudomány a szomorúsághoz vigaszt és menedéket nyújt.* — *Szavalni való:* II. *Danó apó.* Irta: Fejes István. — *Apróságok.* — *Tréfák, ügyességek.* — *Társasjátékok.* — *Talányok:* A) Számítási kérdés. B) Földrajzi kérdés. C) Történelmi kérdés. D) Tréfás kérdések.

A borítékon: *Gondolatok.* — *Feladatok.* — *Különfélék.* — *Érintkezés.* (A tanulók egymáshoz intézett kérdései és feleletei.) — *Szerkesztői üzenetek.* — *Kiadóhivatali üzenetek.*

GONDOLATOK.

Elégedjél meg azon öntudattal, hogy teljesítetted kötelességeidet, akár megismerik ezt mások, akár nem. *Wieland.*

Hidd el, és sok hasznát vedd, hogy az emberek félannyira sem oly jók, mint barátaitok festik, félannyira sem oly gonoszak mint elleneik hirdetik őket. *Knigge.*

Minél jobb indulattal viseltetünk embertársaink iránt, minél inkább boldogítunk másokat, annál boldogabbakká leszünk magunk. *Hufeland.*

Mennyország annak a föld, a ki békén él, jót cselekszik, és keveset kíván. *Pestalozzi.*

Jaj mindenkünknek, ha csak akkor szánunk embertársaink, mikor hibák nélkül vagyunk szerencsétlenek. *Kazinczy.*

A szerencsétlenséget kiállja az ember, de a szerencse hamar elromlik. *Tacitus.*

FELADATOK.

«1. Az I., II. oszt. tanulók írják le a mai számunkban közölt *Danó apó* című költemény tartalmát.

2. A III., IV. osztályu tanulók lapunk eddigi közleményei után írjanak le egy nyári napot Arany János Toldijának első éneke nyomán.

3. A felsőbb oszt. tanulók vonjanak párhuzamot Arany J. két balladája: Ágnes asszony s a Tetemre hívás közt ily czimen: *Ágnes asszony és Kund Abigél.* Főbb pontok. Bevezetés: Miben egyezik a két hősnő, mi a bűnhődésük? Bűneik oka. Tárgyalás: Ágnes bűne, rögeszméje. Abigél története. Mi a köztöben a hasonlóság; miben különbözik gyilkosságuk? Mi a téboly? Miben áll Ágnes asszony tragikuma? Miben áll Abigél vétsége, s hogy van kapcsolatban a játzi tréfalkozással bűnhődése? Mért háramlik reá a gyilkosság, mint vétség? Mért terheli Benő pusztulása Abigél lelkét? Miből következik Abigél megőrülése? Befejezés: Párhuzam a két nő tragi-

körüljár a mozdonyvezető tetszése szerint a szobában, a székek körül, sőt idegen országba (a szomszéd szobába) is elkalandozhat. De mikor egyszerre hirtelen a mozdonyvezető elkiáltja: «Állomás!» — minenkinek iparkodni kell egy széken helyet foglalni, mert akinek nem jut szék: az zálogot ad, s abban a túrban nem lehet belőle mozdonyvezető, amely tisztesség különben, természetesen, sorba megy.

Talányok.

A) Számítási kérdés.

Egy pulykát 100 napig hizlalnak dióval. Az első nap eszik 1 diót, a második nap 2-öt, a harmadikon 3-at és így tovább. Hány diót eszik meg összesen 100 nap alatt?

B) Földrajzi kérdés.

Melyik az a város Európában, amely jöllehet a szélesség ugyanazon foka alatt fekszik, amely alatt fekvő helyek csak a mérsékelt égajli termékekkel dicsekedhetnek s mégis ebben pompás déligyümölcsök teremnek? Melyik nevezetes víz mellett fekszik ez a város?

C) Történelmi kérdés.

Ki volt az a kiváló magyar történelmi alak, ki egész életét folytonos hányatás közt tölté? Apja hibája miatt már 13 éves korában üldözés tárgya volt. Menekülése alkalmul szolgált neki arra, hogy már 21 éves korában vezér lehetett. Vezérségében gyakran aratott diadalokat, de valamint ellensége, úgy pártfogója üldözésének is ki volt téve. Ki volt pártfogója? Miként bánt ez vele? Melyik híres asszony volt a felesége? Hol és mikor halt meg?

D) Tréfás kérdések.

1. Egy veréb is birja, hat ökör nem birja; minden városban van, Debreczenben nincsen. Mi az?
2. Hogyan lehet Amerikába egy óra alatt elmenni?
3. Melyik a legkisebb hal?
4. Hogyan lehet fekete tintával pirosat irni?
5. Egy teremben 12 gyertya ég, ha 3-at elfujnak belőle, mennyi marad?
6. Merre repül a legtöbb madár?
7. Az első vagy te, a második én; egyesülnék ha a ha nem lenne? Mi az?
8. Milyen ár nem szúr, hanem vág?
9. Egy gazdának volt három pár kolbásza, de négy vendége érkezvén mindegyiknek akart egy párt adni. Hogy segített magán?
10. Öt kőmives öt lakónak házat épít; fölülről kezdik alul végzik; szögletesen építik, mégis kerek lesz; más szerszámuk nincs csak vasrudak. Mi az?
11. Minek van 36 fekete, 50 fehér foga és három lába?
12. Melyik a legnehezebb bot?

Azok között, akik e talányokból legalább kettőt helyesen megfejtenek, 1 érdekes játékot sorsolunk ki; a kik pedig valamennyit helyesen megfejtik azoknak mindegyike kap 1—1 érdekes játékot. Megfejtési határidő: szeptember 20. A helyes megfejtéseket a megfejtők neveivel együtt közölni fogjuk.

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre 2 frt 40 kr.
Fél évre 1 frt 20 kr.
Negyed évre frt 60 kr.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Felelős szerkesztő:

Dr. RUPP KORNÉL

göygyrnásiumi tanár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IX, Imre-u. 9.

Hirdetések felvételnek és jutányosan számíttatnak

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCKÉPESZAROK. —

PETŐFI SÁNDOR.

Petőfi (Petrovics) 1823-ban Kis-Körösön született. Atyja, István, jómódu mézárós volt, kit azonban különféle csapások később elszegényítettek. Fiát Félegyházán, Kecskeméten, majd Selmeicz-

bányán neveltette. A tüzes vérű gyerek azonban nem birt az iskolai fegyelemmel összeférni, rossz bizonyítványt kapott, mire atyja elkeseredve levette róla kezét. Petőfi kóbor életet kezdett, megfordult Pesten, hol a színháznál tett apró szolgálatokat, elkerült Sopronba és katonának állott. Ezrede Károlyvárosba vonult s a beteges ifjat elbocsátották. Hazament, majd (1841) a pápai kollégiumba iratkozott be, hol megismerkedett Jókaival és Orlai Somával, a későbbi festővel. Az önképző-körben többször sikert aratott s A borzózó cz. versét Bajza az Athenaeumban kiadta. De a színészet iránt való lelkesedése nem hagyta nyugodni; színésznek csapott föl s „Borostyán“ néven szerepelt. Így jutott Pozsonyba, hol egyéb kereset híján az országgyűlési tudósítások másolásával tengette életét (1843). Majd ismét színészekkel kóborolt s Debreczenbe került, honnan egy sanyaru tél s betegség után, zsebében költeményei, lelkében a remény utolsó szikrája, gyalog Pestnek vette útját. Egyenesen Vörösmartyhoz ment, ki szívesen fogadta s verseinek kiadót szerzett. Így látott napvilágot Petőfi első gyűjteménye (Versek 1842—44, Buda 1844). A költőnek lett neve és pénze, sőt hivatala is. Vachot Imre az Életképek mellé segédszerkesztőül fogadta, s Petőfi nyugodtabb helyzetében serényen tanulni kezdett s kiválóbb franczia, angol és német költők munkáit olvasta. Költeményei egymást érték; a közönség, különösen az ifjuság rajongott érte. Pestről gyakran kirándult a vidékre is ez időből valók *Uti jegyzetei*, melyekben egyéniségének hű képe és szokatlan humora tükröződik. 1847-ben végre megnősült, nőül vette Szendrei Juliát s vele boldog családi életet élt. A forradalom azonban, melynek hive volt s a mely az ő *Talpra magyarjával* nyílt meg, kiragadta a házi élet esendjéből. Bem seregéhez csatlakozott és 1849. jul. 31-én Segesvárnál elesett.

A roppant népszerűséget, melyre emelkedett, több ok magyarázza. Már kalandos élete és titokzatos eltűnése is érdekes egyéniséggé tették s e mellett lelki tulajdonai is nagyban egyeztek korának szabadságszerető és szenvedélyes ifjuságával. Ehhez járult, hogy költészete erősen sajátos, eredeti egyéniségét tükrözteti s egészében s részeiben mély kapcsolatot tüntet föl Petőfinek költői benyomásokban és mozzanatokban gazdag életével. Látjuk benne az ábrándos gyermeket (*Gólya*), a nyomorral küzdő katonát (*Kuppis Vilmoshoz*), a hazatérő obsitost (*Két vándor*), a nyomorgó ifjat (*Egy telem Debreczenben, Távolból*) szabadságért rajongó költőt, ki előre megérzi a bekövetkezendő vihart (*Véres napokról álmodom*) és megjósolja halálát (*Egy gondolat bánt engemet*). Megcsendül benne szenvedélyes hazaszeretete (*Honfidal, Erdélyben, Magyar vagyok, A magyar ifjakhoz, Rákóczi, A magyarok Istene, A ledőlt szobor*) családja iránt való odaadása (*A jó öreg kocsári, Füstbe ment terr. Istrán ücsémhez*) megjelennek szülőföldjének, az alföldnek kitűnően rajzolt képei (*Az alföld, A Tisza, A csárda romjai, Kutyakap:ó, A puszta télen*) és sajátos alakjai (*Lopott ló, Vándorélet, Sári néni,*

Pató Pál úr, Fürdik a holdvilág). Mindez, egyszersmind a hazai földhöz fűzi Petőfi költészetét, melynél a magyar életet s a magyar nép sajátos lélekvilágát hivebben senkisémet jutatta kifejezésre.

Elbeszélő költeményt keveset irt s különböző sikerrel. *János vitéze*, melynek meséjét mai számunk közli, kiváló népmese a melynek, ha szerkezete lazább is kelleténél, nagy szépséget kölcsönöz a naivságnak jól eltalált hangja s az egyszerű báj, mely végig előmlik rajta.

Hasonlóképp jól sikerült a *Bolond Istók* cz. lyrai elbeszélés, melyben a költő önmagát rajzolja jó humorával. A *helység kalapácsa* a *János vitézzel* volt előkészítője az új eposznak, melynek Arany volt mestere.

Tigris és hiena cz. drámája a borzasztó és fenséges elem zagyvaléka; *A hóhér kötele* cz. regénykisérlete elhibázott alkotás. Annál szebbek alföldi *táj- és életképei*, melyben a jellemző vonások ritka művészettel vannak kiválogatva s egységes képpé egyesítve.

Legnagyobb a *lyrában* volt. A nép dalainak összes sajátosságait: természetes ömlését, helyzetét s természeti képeit, gondolatesoportositásait és rhytmusát beolvastotta műveibe, a melyeknek egy részét a nép is elfogadta s a magyar dalnak megteremtője lön.

Házassága után Arany Jánossal és Vörösmartyval Shakspere műveinek fordítására s kiadására szövetkezett. A forradalom azonban megakadályozta a tervet s a munkából nem készíthetett el többet *Coriolanus* kitűnő fordításánál.

Nyelve népies, magyaros és esodálatosképen változatos volt az antik versidomot nem mellőzte teljesen s különösen a modern schémákban mozgott, de a nemzeti formákat is oly nagy változatban művelte, mint előtte senki, költőink közül.

PETŐFI „JÁNOS VITÉZÉNEK“ MESÉJE.

Kukoricza János, egy szegény árvalegény, a juhok legeltetése közben, elbeszélget Iluskájával, egy szintén árva leánnyal. Ez alatt a nyáj nagy része elbolyong. Jancsit felbőszült gazdája elkergeti s a legény elbucsuzván Iluskától világgá indul. Egy nagy erdőbe ér, a hol világosságot pillant meg. Benyit a házba, a mely nem kocsmá, hanem zsványtanya volt. Első pillanatban a zsványok meg akarták ölni, amért közéjük tévedt, de szavaiból látva, hogy ő életét nem sokra becsüli, maguk közé fogadták, borral kinálták s az új czimbora örömeire annyit ittak, hogy mindnyájan megrészedtek. János józan maradt, s hogy a zsványok többé senkinek se árthassanak, fejükre gyújtotta a házat. Utközben huszárokkal találkozott, a kiknek vezére bevette katonának. A seregnek Tatárországon kellett keresztül mennie, a

hol bajba jutottak volna, ha a Szerecsenország királya közbe nem lép; innét Talján országon, Lengyel országon át Franciaországba, a hol a törökök pusztítottak, a királyt is kiűzték várából s megfosztották egyetlen leányától. Kukoricza Jancsi és bajtársai a törökök ellen indultak, Jancsi a törökvezért levágta, s észre vevén, hogy a basa fia a király leánnyal elvágta, utána rohant, a leányt megszabadította s visszavitte atyjához. A király örömeiben nagy vendégséget csapott, melyre meghívta a magyar huszárokat is és lakoma közben felállván felköszönti Jancsit, neki ajánlja leányát és országának koronáját. János azonban elmondja élete történetét, mire a király gazdagon megajándékozza. János hajóra ült, hogy haza vitorlázék. Utközben azonban vihar éri őket, a hajó elsüllyed, s ő egy felhő rojtjaiba kapaszkodva egy sziklaparton esett le, a hol egy griff madár etette fiait. János a madár farkába kapaszkodva hegyen völgyön száguldott át, míg végre falujába ért. Egyenesen Iluskáék házához tartott, a hol idegeneket talált, a kiktől megtudta, hogy Iluska már nem él. János kiment a sirhoz, letépett róla egy szál rózsát s világnak indult. Egy erdőhöz ért, a melyen túl az óriások laktak. Itt akkorák voltak a fák levelei mint egy szür, a szunyogok, mint egy ökor.

Jánosunk a királyt itt egy kövel úgy fejbe dobta, hogy azonnal meghalt. Ezt látva az óriások, királynak választották. János azonban helyettest állit, s meghagyja, hogy ha bajba kerül, kellő számmal jelenjenek meg segítségére. Az óriások egy sipot adtak neki, hogy ha abba beléfúj, ott teremnek. Innét a boszorkányok barlangjába jut, hol a boszorkányokat az óriások által elpusztíttatja, köztük Iluska gonosz mostoháját is. A holtak országán keresztül elér az operenciás tengerhez, melyen az ismét előhívott óriás segítségével átgázol, s Tündérországba érkezik. Tündér ország kapuját három szilaj medve, három oroszlán s egy nagy sárkány-kigyó védelmezte. János a medvéket és oroszlánokat megölte, a sárkánynak pedig, mikor száját eltátotta, hogy elnyelje, beleugrott szájába, ott bent szívére kivágta, mire a sárkány megdöglött, János pedig oldalán lyukat furt s így menekült meg. A kapu végre így megnyílt s ő meglátta Tündérországot, hol nincs tél, csak örökös tavasz, nincs bánat, csak öröm, s a tündérgyerekek szívérványt fonnak a tündérleányok szemugaraiból. A mint belépett, barátságosan jöttek eléje a tündérleányok s a sziget mélyébe vezették. Itt egy tó állt. Itt véget akart vetni boldogtalan életének s a tóba akart ugrani. Előbb azonban beledobta az Iluska sírjáról tépett rózsát, mire a virág Iluskává változott, mert a tó az élet vize volt. A tündérleányok Iluskát megválasztották tündérkirálynőnek, a tündérfiak Jánost királynak. Ez időtől fogva János a mai napig szép Tündérországban boldog fejedelme.

DZSEM HERCZEG.

— Regényes történet a XV. századból. —

Irta: JÓKAI MÓR.

(2-dik közlemény)

Bajazidnak nem volt bátorsága testvérét Rhodusból elhozni, a lovagok kardjai sok rossz lapot tele irtak már az ozman történetekben; sokkal czélszerűbbnek találta ennél szerződést kötni a lovagokkal, ötvenezer aranyat kapjanak azért, hogy testvérét fejedelemhez illően tartsák, ötvenezret, hogy el ne eresszék. Mindkét fél meg volt elégedve a szerződéssel. De volt egy harmadik is: a török nép maga, kinek beleszóvalása volt. A basák elszörnnyedtek, megtudva, hogy a szultánjuk a három világrészen uralkodó török birodalmat adófizetőjévé tette egy maroknyi népnek, egy kolostori rendnek, melynek minden birtoka nem több egy szigetnél s szárazföldi zárdáinál.

A vén Achmed, ki huszonnyolcz év előtt első volt azok között, a kik Konstantinápoly falaira hágtak, szemébe mondá a szultánnak, hogy a félholdat meggyalázta. A szultán nem merte őt nyiltan megöletni, hanem midőn haza ment, útközben gyilkoltatá le egy néma eunuch által.

Ez időben a magyar trónon Mátyás ült, kit nagynak csak azért nem nevezett az utókor, mert sokkal szebb melléknevet tarta fenn számára: az igazságost.

A mozlimek sóhajtvá tekintének az északi rokonokra, kik számra alig hatodrésze az ő népüknek, annyiszor harczoltak legjobb hőseik ellen diadalmas esatát, s kik most a vitéz, a nemesszivü fejedelem alatt országuk aranykorát élik és egy nagy eszme keletkezett szivükben: a helyett, hogy e két nemzet egymást rontsa, legyen egymás szövetségesévé.

Éppen hadait rendezé a hős király, midőn a törökök küldöttei hozzá érkeztek. Ugyan azon hősök, kik a Hunyadyak fegyvereivel találkoztak Belgrád alatt, Kossovánál, Várna mellett és a Kenyérmezőn, most hódolattal jelentek meg Hunyady János fia előtt s felszólíták őt, hogy fogadja testvérül Dzsem herczeget, s vigye őt be Stambulba a szultáni trónra.

(Vége következik.)

ARANY JÁNOS TOLDIJÁRÓL.

De kí vína bajt az égi háborúval,
Szélvészes, zimankós, viharos borúval?
És ki vína Isten tüzes haragjával.
Hosszu, kacskaringós, sistergő nyilával?
Mert csak az kössön ki Toldival, ha drága
S nem megunt előtte Isten szép világa;
Jaj — keserves annak, a ki jut kezébe,
Mehalt anyjának is visszarí ölébe.

Az első két sor *zeúgma*; így nevezzük t. i. azon alakzatot, midőn a kifejezésben ugyanazon igére több szó vonatkozik.

Szélvészes, zimankós, viharos borúval . . .

Tárgy festés, de szóhalmozás (synonimia) is, t. i. nem más mint valamely fogalomnak a fokozottabb kiemelése *synonimákkal*, rokonértelmű szókkal, itt: szélvészes, zimankós, viharos. A *synonimia* nem csak világossá teszi a stílt, de öntudatosan alkalmazva fest, erőt és hatást is kölcsönöz neki. — Minél több *synonim-szó* van a nyelvben, annál gazdagabb, színezőbb és erőteljesebb.

A 3. és 4. sor az első kettővel együtt *kérdés*.

Hosszu, kacskaringós, sistergő nyilával . . .

Itt szintén *zeúgma* van, a „sistergő“ meg *hangutánzó szó*.

A négy első sorban foglalt kérdésre nyomban következik a felelet. Az előbbi versszakban a nádor (látván Toldi nagy erejét) azon kérdésre, hogy ki mer vele birokra kiállni, senki nem felelvén, a költő itt elmondja, hogy miért nem szállnak vele szembe, mert t. i. ilyen dolgokkal (s Toldi is ilyen reájuk nézve) nem szokás birokra kimenni.

„S nem megunt előtte Isten szép világa, *metonymia*, azt jelenti, hogy t. i. szereti az életét, ha élni akar.

„Jaj — keserves annak,“ jaj annak, *kinkeserves annak*, a ki kezébe kerül.

A következő sorban *asyndeton* van, az előbbivel „mert“-tel kell összekapcsolni:

(*mert*) „Mehalt anyjának is visszarí ölébe“

A gyermek minden baját, kívánságát rivással jelenti. Ez tehát azt jelenti, hogy: visszakivánczik az anyjához védelmet keresni, még ha meghalt is.

Elvonult a hadnép hosszú tömött sorban,
Toldiról beszélnek az egész táborban:
Mindenik mond neki nyájasat vagy szépet,
Mindenik derit rá egy mosolygó képet;
Egyik így szól: „bajtárs! mért nem jössz csatára?
Ily legénynek, mint te, ott van ám nagy ára . . .
Másik szánva mondja: szép öcsém, be nagy kár,
Hogy apád paraszt volt, s te is az maradtál“

A 3. és 4. sor elején: mindenik *isméltés*. Az 5. sor *kérdés*. Ily legénynek, mint te, ott van ám nagy ára = drága, sokat ér, megbecsülik, becsé van.

Elvonult a tábor, csillapul morajja:
Ezt a szél elhordta, azt a por takarja,
Toldi meg nagy busan haza felé ballag
Vaskos lábnyomától mesze reng a parlag:
Mint komor bikáé, olyan a járása,
Mint a barna éjfé, szeme pillantása,
Mint a sértett vadkan, fú veszett hühében,
Csaknem összeroppan a rud vas kezében.

Elvonul a tábor, csillapul moraja, *tárgyfestés*. Mintegy hallani véljük az ügető lovak patkóinak kopogását, a fegyverek csörtetését, melyet a távolságban a szél elkap, a tűnő sereget pedig a lovak által fölvert por takarja el. Toldi is haza felé indul, az ő vaskos lépései alatt is szinte megreng a porhanyó föld. — „Reng a parlag“ *metonymia*.

A költő végül szép hasonlattal fejezi be a versszakot, melynek két utolsó sorában a düh maximumát rajzolja *hyperbolában*:

. fú veszett dühében,
Csaknem összeroppan a rud vas kezében.

Miért nem jutott a görögöknek sohase eszükbe, hogy olyan pyramisokat készítsenek, mint az egyiptomiak? *)

A világ sok, megfoghatatlan, csodálatos dolgainak egyik speciessét képezik a gulák, pyramisok. Hitetlenséggel néz az ember Egyptom földje felé, hol kolossális építmények, száz-száz-harmincz méter magasságból büszkén néznek az alatt elterülő világra. S habár ezek az óriási épületek felállítása volt részben egyik tényezője az egyiptomiak világtörténeti jelentőségének, azért a görögöknek mégsem jutott eszükbe soha, hogy az egyiptomiakat e tekintetben kövessék, pedig a görögöknél az építészeti, szobrászati, jobban ki volt fejlődve, mint amazoknál.

Mielőtt vizsgálnók az okokat, miért volt ez úgy, szükséges megtudnunk, mik azok a pyramisok. A pyramisok nagyméretekkel bíró, három, vagy négy oldalú, esuesban vagy sík lapban végződő épületek. A gulák rendeltetése az volt, hogy magokba fogadják a gondosan mumiává alakított Pharaok testét, vagy az isteni tiszteletben részesülő Apisz ökrök maradványait.

Az okok, a miért a görögök nem a tulságos dimenziók által feltűnő építmények révén akarták nevüket Kióval megőriz-

*) Változtatás nélkül közöljük e dolgozatot, hogy olvasóink buzditást nyerjenek a témák kidolgozására. Szerk.

tetni, a következők: a görögök nem a tér nagyságára, hanem a gondolat magasztosságára, az eszmei tartalomra törekedtek, mert pl. míg a művészetek egyik ágában, a szobrászatban az egyptomiakat a merevség és szilárdság jellemzi, addig a görögöket művészi alapon finomult érzék. Egy gyűrűbe foglalt kis kömetszet is lehet remekmű, sőt még nagyobb bámulatra ragad, mintha ugyanazon munka nagy kőben volna, már pedig ki állana meg egy kis pyramis előtt megütődve, s fenséges gondolatokkal eltelve? Épen itt tűnik ki az ellentét. A pyramis nem szépségével hanem nagyságával ingerli a néző csodálkozását. Nézzünk meg egy Sfinxet, mivel hat? csakis tulságos méretével. Épen úgy pl. az olympusi Zeusz, vagy Pallasz Athénének az Akropolison felállított szobra, vagy a különféle helyeken fekvő nagyszerű templomok stb. stb.

Ha megnézzünk egy pyramist, az már nagyságánál fogva nyomasztólag hat ránk s önkénytelen a halál gondolatát juttatja eszünkbe. A görögök mint a jelennek élő nép nem szerettek a halál sötét gondolatával foglalkozni. Nem voltak az elysioni élet magasztos gondolatával nagyon eltelve, már csak azért sem, mert tudták, hogy isteneik ép oly erkölcsi hibákkal ellátott halhatatlanok, mint a milyen gyarló halandók ők. A görögök nem a halottakat dicsőítették, nem építettek számukra valami műremekeknek mondható temetkezési helyeket, hanem életökben tüntették ki az arra méltókat, mindenkinek szereplése alatt jutott ki osztályrésze.

Bámulva áll meg az ember egy pyramis előtt, s csodálkozik az agyon, mely képes volt ilyet kigondolni. De van mit csodálkozni és van mit szánni a gulaépítők emlékére, mert egy ilyen építményhez ezer és ezer embernek véres verejtéke tapad, ami csak a zsarnok kényszernek eredménye. A mint a történelemből tudjuk a 19. dynastiához tartozó II. Ramses abszolutistikus uralma alatt kényszer munkával folytatott építkezései idézték elő a máskülömben virágzó Egyiptom bukását. Görögországban a korlátlan uralomnak épen ellentéte a demokratikus kormányforma divott.

Tehát a görögök nem építettek pyramisokat az eltérő izlésnél fogva és azért, mert a zsarnokságot nem ismerték s nem is akarták ismerni.

A pyramisok eredetét úgy lehet megmagyarázni, hogy kezdetben ezek a legnagyobb valószínűséggel kisebb kőrakások voltak a sírok felett, abból a célból, hogy a hullákat megvédelmezzék a ragadozóktól. Később ezek mindinkább megnagyobbítva pyramisokká nőttek ki magokat, s most négyezer esztendő után is hirdetik az egyptomi nép korai fejlettségét, műveltségét.

Stepper Károly

főgymn. tanuló

A «Tanulók Lapja» negyedévi irodalmi pályázata.

Hogy olvasóinknak a rendes iskolai dolgozatok keretén kívül is alkalmat és ösztönzést adjunk az önmunkásságra, irodalmi izlésük fejlesztésére, az irodalmi stylus gyakorlására, valamint az idegen nyelvek tanulmányozására: elhatároztuk, hogy ezentúl állandóan minden negyedévben egy-egy pályázatot hirdetünk valamely kisebb irodalmi műnek bármely idegen nyelvből magyarra való átültetésére.

Ezuttal a pályázat tárgyát egy érdekes kis beszélyke, mulattató apróság, vagy éppen adoma képezheti, csak lapunk irányának és szellemének megfelelő legyen. A dolgozaton nem szabad az idegen iznek megérezni, s inkább jó magyaros átdolgozás kívánatik, mint szolgai fordítás. A tartalmi hűség mindamellett lehetőleg szem előtt tartandó, s ennek megbirálhatása végett az eredeti, idegen nyelvű szöveg is beküldendő lesz.

A sikerült, s irodalmi színvonalon álló műveket lapunkban annak idején közölni fogjuk; a legsikerültebbnek szerzőjét ezen felül **1 db. 10 koronás arany jutalomdíjjal tüntetjük ki.** A pályaművek elbírálásánál, valamint a jutalomdíj odaitélésénél az eredetinek helyes és ügyes megválasztása is nagy mértékben tekintetbe jő.

Pályázati határidő október 15 ike. Az eredményről novemberi első számunkban fogjuk értesíteni olvasóinkat.

CSODÁK ÉS TÉVELYGÉSEK

— Művelődéstörténeti rajz. —

„Histoire de maginations extravagantes“ czimmel, a mi jó magyarán az emberi képzelgések történetét jelenti, nagy érdekű s ma már ritka munka jelent meg ezelőtt mintegy 200 évvel, Párisban. Érdekes e mű azért, mert az időben az európai felvilágosodás még jórészt a mysticizmus szolgálatában állt s még nagy nevű tudósok és bölcselek sem vonhatták ki magukat a tudományos szellem azon tévelygései alól, melyek az akkori műveltségi állapotokat jellemezték. Annál meglepőbb tehát, hogy már akadt egy könyv, mely éles kritikával, mulattató gúnyval ostromozta a kor mély babonásságát s e törekvésében az írott és szóbeli hagyományok egész tarka világát felöleli.

Szólva mindenekelőtt a természet és emberkéz állítólagos csodáiról, följegyzí, mikép többek közt Pyrrhus királyról hagyta fenn a hagyomány, hogy egy agátköve volt, mely a kilencz tánczó muzsát ábrázolta, közepén a lanton játszó Apollóval. De a természetnek még csodálatosabb játékát őrzi a közhit szerint a pisai Szent-János-templom, melynek egyik köve tökéletes remeté mutatott a pusztán, egy patak mellett ülve, kezében csöngővel. Hasonló tüneményről emlékeznek a ravennai Szent Vitályos templomban is, kivéve, hogy itt egy szerzetes alakja látható hamvaszürke színű kövön.

Németországban Schneibergben volt nagy hire egy földben talált termés-ércnek, mely csalódásig hasonlított egy hátán gyermeket cipelő emberhez. Érdekes még a konstantinápolyi Bölcsesség temploma Keresztelő Szent János képéről, szintén egy márványdarabon, kecskebőrbe öltözve, melynek egyetlen hiányossága, hogy a természet csak egy lábbal állította ki.

Nagy nevezetességre tett szert egy időben Nagy Albert kigyóköve is, melynek az a különös tulajdonsága volt, hogy oly helyre téve, hol kigyók jártak, minden kigyót magához vonzott. Valamelyik bádeni örgróf viszont egy oly drágakövel dicsekedett, mely bármerről nézték, természetes keresztet mutatott.

Említsük-e még a velencei Szent-Györgytemplom halál-főtalizmánját? azokat a köveket, melyek természetes betűket képeztek, úgy, hogy egymáshoz illesztve, egy bizonyos király nevét rakták ki? Ebből aztán odáig merészkedett a naiv hiszékenység, hogy egyenesen oly kavicsokról vélt tudni Mauritania Septa nevű városkájában, melyeken természetes kinyomatban ily szavak voltak láthatók: „Ave Mária“ — „Gratia plena“ — vagy „Dominus tecum“

Amerikában is ismernek oly növényfajt, melynek virága Jézus Krisztus kinzó-eszközeit tünteti elő teljesen felismerhetőleg.

Néha maga az emberi test szolgál tárgyául a természet rejtélyes játékainak. Legalább Augusztus császárról beszéltek, hogy gyomra és hasa gyöngyökkel volt behintve, melyek oly számban és akként helyezkedtek el, hogy tökéletesen a Nagy-Gönczöl-szekere csilagzatát ábrázolták. A spanyol „salutador“ oknak, kik bizonyos betegségek gyógyításával foglalkoztak, a közhit szerint születésükből fogva fél kerék alakú jegy volt testükön.

A régi kor híres talizmánjai közül említsük a trójai *falovat*, az egyiptomi *Memnon* szobrot, Sejanus *szerencse-szobrát*. Az „*Otia imperatoris*“ című régi könyv szerint Virgil is egyszer egy érc-hegyet állított Nápoly városának egyik kapuja elé, mely nyolcz éven át, a míg ott volt, távol tartotta a legyeket a várostól. Talizmánja volt a legyek ellen különben Coelius Rhodiginus szerint azon helyeknek is, hol az olympiai versenyeket tartották, továbbá Plinius szerint a római marhavásárnak, Solinius szerint a Hercules templomának, Cordanus szerint egy bizonyos velencei háznak, mások szerint újabban a poitorii apátság rectoriumának, sőt a toledói nagy mázárszéknek is, hol egy ízben, — írja valaki, — egész éven át sem láttak egynél több legyet.

(Vége köv.)

Az egészségre ártalmas levegő megmérése.

— Fizikai kísérlet. —

A szellőztetés fontossága az egészség fentartására nézve már a társadalom műveltebb osztályai köztudatának egy részét képezi, különösen mióta a nyilvános épületeknek s főképp az isko-

láknak czélszerű szellőztetéséről oly sokat irtak már össze. Gondosan megállapították azt is, hogy a gyermekeknél 10—20 köbméter új levegőre van szükség óránként, az egészségre felnőtteknél 20—40, a betegeknek 60—100 köbméternyire. Egyszer-kétszer napjában kinyitni az ablakot, ezek szerint, nem elegendő, különösen nem elegendő oly helyiségekben, a hol órákon át több ember van együtt. Mivel azonban az ablakoknak gyakori kinyitogatása alkalmatlan s télen kellemetlen is, az újabb épületekben és iskolákban rendszeren külön szellőztető készülékeket alkalmaznak, melyek évről-évre változnak és tökéletesednek.

Másrészt épen a szellőztetés fontosságának elismerése által érezhetővé vált egy oly készüléknek szüksége is, mely, mint a hőmérő a meleget, a szobalevegő romlottságának fokát is pontosan kimutatja.

Ilyen „levegőmérőt“ egyszerű módon készíthet magának mindenki egy csészében maga. Ha este 1 gramm jegeczes szódát, ugyanazt, a melyet mosásnál is használnak, mintegy $\frac{3}{4}$ liter közönséges vízben feloldunk, abból 2 evőkanálnyit teszünk egy csészébe s ebbe egy pár csepp phenolphtalein oldatot cseppentünk, az egész oldat szép fehérré lesz. Ha az alvó szoba-levegője éjjel nagyon rossz, a folyadék reggel teljesen tisztává lesz, ellenkezőleg tiszta levegőben a folyadék piros marad s még kissé rossz levegőben is alig halványodik meg egy kissé. Phenolphtalein oldatot, mely anyag épen nem mérges, nagyban lehet előállítani, ha a gyógyszerárban 1 gramm phenolphtalein-port egy negyed liter spirítuszban feloldunk.

A tudomány a szomorúságban vigaszt és menedéket nyújt.*)

A régiek bölcsészeti rendszerei közül a stoikus tartotta fenn magát legtovább. Átment a keresztény felfogásba is, mert a földi javak csekélybevétele által hatalmas gátat emelt a szerencsétlenség árjainak, s mert ezek előnyomulása folyton fenyegetett, megtartotta minden időre praktikus alkalmazhatóságát, mert pozitív irányában az érzéki világon túli javakra mutatott. Ilyen alapelvek könnyen összeolvadtak a kereszténység tanaival. Ezért volt kedvelt Seneca és később Boethius századokon át a keresztény bölcseségnél. Ez utóbbinak legnagyobb művét a „*De consolatione philosophiae*“ (a bölcsészet vigasztaló voltáról) minden tudós ismerte. Boethius börtönben van s megjelenik előtte a bölcsészet geniusa, megnyugtatja őt azon elvekkkel, melyeket a kereszténység tanít, a földi élet mulandóságával, az égi örömekekkel, s minden állítását a történelemből, költők, tudósok életéből vett példákkal igazolja.

*) *Studia rebus adversis perfugium ac solatium praebent.*

Mennyiben ad vigaszteljes menedéket a szomorúságban a tudományok művelése?

1. A szónokok, költők, történetírók műveivel való foglalkozás sok tartalomdús és nagybecsü életigazsággal ismertet meg bennünket, ami egyesek és egész nemzetek története által meg-erősítve szívünket megnyugtatja s megadásra készíti, majd ismét reményteljes örömmel tölti el. Ilyen igazságok:

a) Nem az az ember rendes sorsa, hogy napjai zavartalan boldogságban folyjanak: Nihil est ab omni parte beatum, — semmi sem lehet minden tekintetben boldog, mondja Horatius. V. Károly császárnak, annyi sok tartomány urának is volt oka, hogy Európa legfényesebb trónját egy zárda csendes czellájával felszerélte, s gyóntató atyja Constantinus Portius, kinek karjai közt szenderült jobblétre, később az inquisitio által megégettetett.

b) Ne hivatkozzál érdemeidre, sokan, kik jobbak voltak náladnál, sokkal rosszabbul jártak; Socrates és Phokion méregpoharat ittak ki, Krisztus a keresztfán halt meg.

c) Ki engedi meg magának azt, hogy azt a sorsot, melyet a Mindenható reá mért, kárhoytatni merje? Ő mindent nagy-szerűen visz véghez. A római birodalom romjain emelkedett az új világ a kultura magas fokára.

d) Kitartás, erő, bátorság, megnyugvás kisebbitik a csapások súlyát s a romok felett a boldogság temploma épül.

e) Ha minden üldöz s balúl üt is ki: megmarad hited s Istenben vetett bizalmad.

2.) A tudományokkal való foglalkozás eltereli gondolatainkat a külső kellemetlenségekről; más helyekre, más időkbe visz; olyan személyek s dolgok veszik igénybe részvétünket, miknek vizsás helyzetünkhöz semmi közük, amiért aztán ezeket elfeledjük.

3. A tanulmányok egyáltalán a lét magaslatára emelnek bennünket, a mi földi gondjainkat, bajainkat csekélység gyanánt tünteti fel. Az ismeret és igazság után való hajlam épügy kie-elégítést kíván, mint a szellemnek bármely más szükségletei s midőn ennek eleget teszünk, valóban boldogságot élvezünk, a mely kárpótól egyéb csekély veszteségekért. Ez a tudományokban található belső öröm nem külső adomány, hanem magában a tárgyban rejtőző.

Egy magasabb szellemi életre ébredésnek tudata feledtette a bölcsészekkel* s stoku a földi javak nélkülözését s egy elveszített vagyon birásának tudatában szívesen lemondtak az élet mulandó örömeiről. Egyedüli vigasza a világnak, ha ugyan van a világnak vigasza, a tudományokban fekszik. Sőt tudásunk tökéletlensége is vigasztaló s nemes mód arra, hogy szórakoz-

*) Stoicizmus Zeno görög bölcsész iskolája, nevét stoicizmus a stoa görög szótól nyerte, a mi oszlopcsarnokot, különösen a falfestményekkel díszített athem stoa poikile-t jelentette, hol Zeno tanított. E bölcsészeti rendszer fő elve az volt, hogy az erény mint legfőbb jó a benső nyugalomban és minden érzelmi vágy leküzdésében, azaz a teljes egykedvűségben áll.

tassuk azokat, kik nagy gondokba merülve fásult lélekkel járnak a világon. A tanulás a szellemlátásnak egy neme, magasabb erők érzete, előize a mennyei boldogságnak.

SZAVALATI TANULÓK *)

II.

DANÓ APÓ.

JRITA: FEJES ISTVÁN.

Danó apónak volt két gyermeke,
Fiú az egyik és leány a másik;
Szép mindakettő kecsketej növelte,
S havasi szél csókolta arcukat.
Anyjuk aludt már völgy forrása mellett,
S Danó dalolt sirjánál estelenként.

Nappal Danó a kecskenyáj nyomában
A hegytetőn s a bérceken bolyongott;
A gyermekeknek még e hely magas volt
S fakunyhójában apjuk elhagyá.
Völgyi forrásnál így szólt a bokor:
„Danó, Danó, ne hagyj el gyermeked,
Állat megtépi, ember elrabolja.“
„Ember nem jár itt, állatok szelidek!“
És ment Danó, buját dalolva ment.

A gyermekek néztek utána hosszan,
S midőn a távol elfődé alakját,
A lány szemében könnyü reszketett
S a kis fiú arcán felleg borongott.
Majd a könnyüt letörle a fiú
És a fiut csókolta a leány.
„Gyerünk föl!“ végezőnek s indulának,
S utatlan utakon jártak soká,
De hajh! apjukhoz nem jutának el.

Danó a kecskenyáját összeverte,
Felhasgatá a medvék beleit;

*) E czim alatt szándékunk a tanulók körében legkedveltebb, legszebb, leghatásosabb komoly és tréfás szavalati darabokat össze gyűjteni. Felkérjük tehát olvasóinkat, kik ilyeneknek birtokában vannak, azokat hozzánk beküldeni szíveskedjenek. Paródiák is szívesen fogadtatnak.

A fák lombját, a bokrot, *tépte, zuzta,*
Fölvert barlangot, sziklamélyedést
És nem találva gyermeket sehol,
Fáradtan dőlt a völgy forrása mellé
S ott zokogott, sirt, mig köny volt szemében:
„Nincsen Danónak, nincsen gyermeke!”

Völgyi forrásnál így szólt a bokor:
„Danó ne halj meg éhen, készakarva;
Ki fog dalolni nékem estelenként?
Ki hoz siromra gyöngé pázsitot?”
Danó hallá s meghalni nem tudott.

* * *

Erős Danónak elhullt már haja,
És karja gyöngé volt, mint gyermeké,
Midőn jön arra egy vitéz lovag,
Érdemjelekkel földiszítve mellén,
Bérczes hazája ellen viva harczt,
Ahol Danó sirhalmot ápola.
„Hallám hírét, hogy itten él apám,
Magammal elviszem, dússá teszem;
Vezess el engem hozzá jó öreg!”
Danó szeme szikrát vetett a fénytől,
S a dicsjelektől elfordula némán,
Mig majd kitört s zokogta fuldokolva:
„Danó apónak nincsen gyermeke!”

Jött arra ismét aranyos koesi,
S aranyos koesin szép, deli kisasszony.
„Hallám hírét, itt él Danó apó,
Magammal vinném, dús aranyba tenném,
Vezess el engem hozzá jó öreg!”
Danó a *festett arczt* nézte hosszan,
És elfutott ordítva mint a vad:
„Danó apónak nincsen gyermeke!”

Danó apónak nincsen gyermeke,
A *bércz,* az erdő ezt zugták utána,
S a völgyi forrás mig futott nyomába
Megengesztelni örült bánatát,
Ő mást nem érte és nem halla mást,
Csak azt, mit lelke, mint vihar kiálta:
„Nincsen Danónak, nincsen gyermeke!”

A P R Ó C O S Á G O K

A „rococo” név eredete. A XVII. század elején élt Párizsban az öreg *Chateillerand* grófnő a világtól visszavonulva magánosan. Egyedüli társalkodója, kinek körében szórakozást talált, papagája: az öreg és durczás *Rococo* volt. Ezen állatnak azon különös szokása vala, hogy minden új butordarabra nagyon haragudott, reá szállt, csőrével és körmeivel tépdeste, mig a régi butorzat iránt feltűnő kimélettel viseltetett. Sohasem történt, hogy Rococo vénhedt tagjait másutt pihentette volna mint öreg, elavult butordarabokon, mi arra bírta a grófnőt, hogy azon lakosztályban, hol ő és kedvence időzik, merőben ő butorokat helytessen el, melyek aztán a grófnő által, kedves papagájáról *rococo* nevet nyertek. A madár különös szeszélyének hire a grófnő rokonainak széles körében elterjedt és nem sok időre ezután a *rococo* szó egész Francziaországban, sőt lehet mondani az egész világon polgári jogot nyert s nehézkes régi modoru, rikitó színű tárgyakat vagy izlést jelent mind a mai napig. És mind ezt egy papagály okozta.

A szabályok értelmében Egy francziskánus és egy dominikánus szerzetes találkozott össze valahol a vidéken alamizsnagyűjtés közben. Együtt utazva tovább egy kis folyóhoz érkeztek, melyen hid hiányában úgy szoktak keresztül lábolni az arra járók.

A dominikánus így szólt a francziskánushoz:

— Miután te alázatosságot fogadtál, a szabályok értelmében neked kötelességed engem átvinni.

A francziskánus nem tett semmi ellenvetést. Levetette a boeskorát, jól felgyürkőzött és hátára vette társát. A víz közepén azonban így szólt:

— Testvér! Van-e nálad pénz?

— Igen! Két hatos van nálam.

— No, akkor ne haragudjál, de én tovább nem vihetlek, mert szabályaink tiltják pénzt magunkkal hordani.

S ezzel a víz közepén letette a dominikánust.

Tréfák, ügyességek.

Érintés nélkül kivenni. Állítjuk a társaság előtt, hogy mi egy kalap alá rejtett pénzdarabot képesek vagyunk úgy kivenni, hogy a kalaphoz hozzá sem érünk. Természetesen kételkedni fognak benne. Mi tehát legott az asztalra helyezünk egy kalapot s alája egy hatost. Aztán e szavakat mondva: „egy, kettő, három!” felmutatunk egy már előbb is kezünkben tartott hatost. A társaságnak valamelyik tagja bizonyosan kíváncsivá lesz, hogy csakugyan eltűnt-e a pénzdarab a kalap alól s önkénytelenül is felemeli a kalapot. De ezáltal csak nekünk tesz szolgálatot, mert most elvehetjük a pénzt, anélkül, hogy a kalapot érintettük volna.
(Közli: Németh István).

Társas játékok.

Minden madár repül. A társaság körül üli az asztalt a mindenki két kezét az asztalon tartja. A játékvezető elkezd: „Minden madár repül!” Erre a játszóknak fel kell emelni kezeiket a repülést jelképezve. A játékvezető folytatja: „A fecske repül!” „A gólya repül!” „A veréb repül!” stb. — Minden egyes kijelentés után a kezeknek fel kell emelkedni. De a játékvezetőnek közbe-közbe jogában van ilyen kijelentéseket is tenni: *A macska repül!* „*A torony repül!*” stb. és ő maga csak úgy felemeli a kezét, mint a madarak említésénél; aki azonban ezeknél utánozza, az zálogot ad. — A játék minél élénkebben megy, annál több tévedésre és így nevetésre ad alkalmat.

(Közli: Illés Béla).

Talányok.

A) Számítási kérdés.

Valaki megakarván vendégelni barátait s azok családját, a fogadóssal úgy alkudta ki az ebédet, hogy a férfiakért, mint akik bort is isznak, fizet személyenként 5 frtot; a nőkért, a kik bort nem isznak, 3 frtot; a gyermekekért pedig csak 2 frtot. Összesen 20 személy ebédelt s az ebéd 71 frtba került. Hány volt a férfi, hány a nő s hány a gyermek?

B) Földrajzi kérdés.

Melyik nyugoti ország városa az, mely mellett a középkor első századaiban egy csata történt, mely a nyugot és kelet közti elsőéget döntötte el? Ki volt mindkét részről a vezér? Kik voltak a keletiek? sokáig tartott-e uralmok?

C) Történelmi kérdés.

Ki volt azon magyar ember, ki alacsony sorsu szülőktől származva fiatal korában csakugyan nagy ideig szolgai munkákat végzett, de később baráttá s anyja neve alatt igen nevezetes ember lön? Kinek a pártján állott? Állandóan hű volt-e pártfogoltjához? Hol, kivel s ki ellen harczolt utoljára? Hol és hogyan végezte be életét?

D) Tréfás kérdések.

1. Hány szem borsó megy egy hat literes fazékba?
2. Melyik úton nem járt még ember?
3. Ki tud minden nyelven beszélni?
4. Miért nem eshetik az eső két nap egymásután?
5. Melyik hónapban esznek legkevesebbet az emberek?
6. Hol kaszálják a szénát?
7. Meddig fut a szarvas az erdőbe?
8. Vannak-e Magyarországon rózsaszínű libák?

Akik e talányokból legalább hármat megfejtenek, azok valamennyien, kivétel nélkül egy-egy meglepetési tárgyat (játékot) kapnak jutalmul. Akik pedig mindegyiket helyesen megfejtik, azoknak még ezen felül egy tréfás tartalmu könyvet is küldünk.

Megfejtési határidő: október 10.

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre 2 frt 40 kr.
Fél évre 1 frt 20 kr.
Negyed évre — frt 60 kr.

Magjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Felelős szerkesztő:

Dr. RUPP KORNÉL

főgyónásiumi tanár.

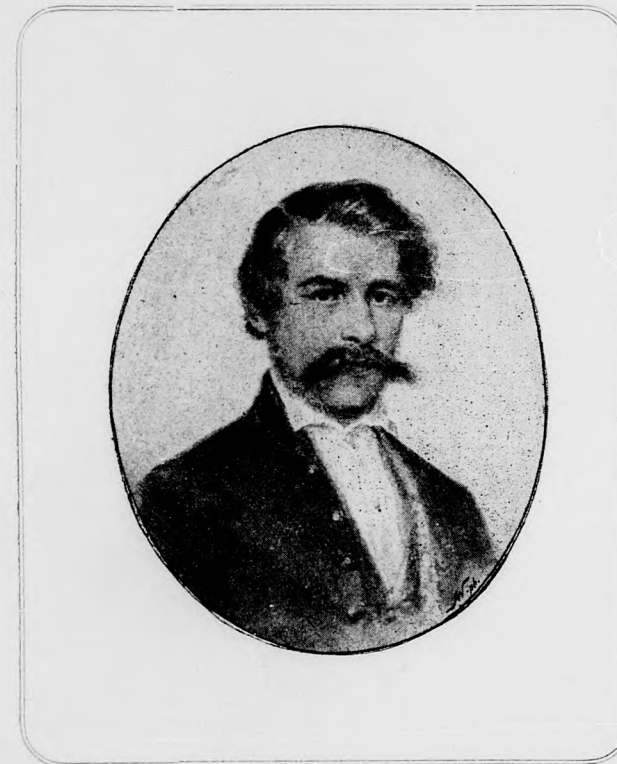
Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IX., Imre-u. 9.

Hirdetések felvételnek és jutányosan számíttatnak

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

ARANY JÁNOS.

(1817—1882.)

Mig Petőfi költészetét első sorban a lángszellemnek önkénytelen és természetes nyilatkozásai alkották, addig Arany János, egy másik lángszellem az adományt a művészi tanulmánynyal és gondnal egyesítve vitte tovább lyránkat és különösen epikánkat. Arany 1817-ben, Nagy Szalontán született. Szülei egyszerű, élemedett szántóvetők voltak, kik vallásban és erkölcsben nevelték

kuma közt, az erkölcsi bűnhődést elkövetett tettök provokálja. M mindakettő véres tetteinek büntetése; megnyugtató e tragikumjuk?

Megfejtési határidő október 20. A legjobb dolgozatok írói értékes könyveket kapnak jutalmul a dolgozataikat esetleg lapunkban is közölni fogjuk.

A feladatott témákat kidolgozták: *Schneider Sándor* („Mire intenek a fák lehulló levelei?” A hradovai kincses verem”) *Grüner Rezső* („Az emberi élet és a fa.”)—„Vasárnapi kirándulás.”— *Zsidó Zoltán* (Dr. Baróti L. „Hol járt iskolába és hogyan tanult Petőfi” cz. közleményünk vázlata.) *Hebelt Ede* („Az egészség értékéről.”) *Herczegh György* („A jobb ellensége a jónak !”) *Stepper Károly* („Mért nem jutott a görögöknek sohase eszükbe, hogy olyan piramisokat építsenek, mint az egyiptomiak?”) *Hámos Endre* („A hegy és a tenger.”) *Vidonyi Sándor* („Furesa álom ” cz. tréfás elbeszélés.— *Gabonya Gizella* („Vasárnap délután”)— *Lányi Margit* („Vasárnapi időtöltés”).— **Jutalmakat nyertek:** *Stepper Károly* VI. oszt. tanuló, Kolozsvártt.— *Grüner Rezső* III. oszt. tanuló, Privigyé.— *Bányai Margit* IV. oszt. növendék *Budapesten*.

KÜLÖNFÉLÉK.

E rovat alatt szívesen válaszolunk olvasóinknak ismereteik gyarapítása végett hozzánk intézett minden kérdéseire.

A pénzek nevei. A «*frank*» szó nemzeti elnevezés s a forradalomban keresztelték el így a lívret; a „*sou*” a latin «*solitus*» pénznév rövidítése. Az olasz «*lira*» szintén a latin «*libra-font*» változata. A spanyol «*peseta*» megmértet jelent, a portugál «*reis*» királpénzt. Az orosz «*rubel*» név levágottat, mivel ezt hajdan ezüst rudból vágták le, a «*kopek*» lándzsát, mert a pénzre a czárt lándzsával rajzolták le. Az angol «*sterling*» keletit jelent, mert I. Rikárd keletről hozta be, a «*shilling*» a latin *solitus*tól ered, a «*guinea*» elnevezés onnan, hogy a Guineában bányászott aranyból készítettek a pénzt. A «*penny*» s a vele rokon német «*pfennig*» a zálog szóval áll összeköttetésben, a «*dollár*» a tallérral. A szerb «*dinar*» a rómaiak denárja, a török «*piaster*» az olasz *piastro* szótól ered, mely értelmezett jelent.

Pantheon. Az ó korban az összes isteneknek szentelt templom (leghiresebb volt a római); az újabb korban hires emberek emlékének szentelt diszcsarnok, az illető jeles férfiak képeivel, vagy szobraival.

Hamupipőke. Mesebeli alak, ki majd minden európai népnél előfordul; egy gazdag család három leánya közül a legifjabb, kit nő testvérei alacsony konyhai munkák végzésére kényszerítenek, de végül királyné lesz. A magyar *hamupipőke* név a «*hamu*» és a szláv «*pepel*, *pepeo*» (= hamu) szóból van összetéve.

Irodalmunk jelesei című arcképcsarnok gyűjteményünkben egymás után következnek: Arany János, Eötvös József, Tompa Mihály, Jósika Miklós, Kemény Zsigmond, Vörösmarty Mihály stb. Mivel az arcképek elkészítése tetemes áldozatba, sok költségbe ke-

rül, a mit csak úgy leszünk képesek teljesíteni, ha előfizetőink száma több ezerre megy, kérjük lapunk t. barátait és olvasóit, hogy lapunkat minél szélesebb körben terjeszteni s minél több előfizetőt gyűjteni legyenek szivesek. Gyűjtőivekkel szivesen szolgálunk.

Lapunkból teljes számu példányok az 1-ső számtól kezdve még mindig kaphatók. És pedig a *január-márziusi, április-juniusi és július-szeptemberi* évnegyedek még mindig **40 kr.**, a három évnegyed együtt pedig, vagyis lapunk összes számai 1894. január 1-től szeptember végeig, **1 frt** kedvezményes árban rendelhetők meg.

Október 1-től kezdve aztán, minden egyes évnegyednek ára külön külön 60 kr. —

Olvasóink figyelmét ismételten felhívjuk arra, hogy a szerkesztőség szivesen és díjtalanul ajánl arra való, megbízható egyéneket nevelőkül vagy korreperitorokul.

ÉRINTKEZÉS.

I. Kérdések.

3. Braun Győző (Nagybecskerek.) nevét kedves lapunkban olvasván, kérdem őt: nem volt e 1889-ben a keszthelyi gymnasium III. osztályának növendéke?

Egg volt tanulótársa.

4. Ki volna szives nekem egy könnyen érthető nyelven írt *Vegytant* ajánlani?

Schneider Sándor, tanuló Budán.

II. Feleletek.

1. *Jármy Bélának.* A «Tetemre hívás» paródiáját levélben elküldöttem czimére.

Incze Jenő, Budapest.

Szerkesztői üzenetek.

B. G. Ujvidék. Fordítása nem jó, hogy mért, gondolhatja. Mi mindent észreveszünk. Az elszámolás majd megjő. **Rosenthal F. Temesvár.** Igenis élvezi az összes előfizetői jogokat. **Róth Olga. Bpest.** Antiquariusnál. **Fischer Gyula. Bpest.** Hely szüke miatt most nem felelhetünk. **Kovács Imre. Késmárk.** Nagy üdvözet. Jól tanuljon ám. **R. K.** Kedves tanítványaimtól szivesen veszem a megemlékezést. **B. H.** Megismertem az írást. Köszönöm a tudósítást. Kérdésükre a jövő számban felelek.

Kiadóhivatali üzenetek.

Lapunk mai száma a rendes időnél 3 nappal később jelent meg részben, hogy a megjelenési idő a mult száméval arányban legyen, részben pedig, mivel az előző számot tizezer példányban kellvén expediálni: a kiadóhivatal annyira túl volt halmozva munkával, hogy, míg azt el nem küldötte, a mostani szám szétküldéséhez nem foghatott hozzá. Mivel azonban a kiadóhivatali személyzet létszámát szaporítottuk, a lap késése nem fog többé előfordulni s előfizetőink ezentúl mindig pontos időben megkapják lapjukat.

Mihez tartás végett újból tudatjuk, hogy a kiadóhivatal vezetését **Bacsé Ferencz,** a lap segédszerkesztője vette át.